

Jaarverslag *2023*

DE VALUË
STILLEVENS

Stroom
Den Haag

Stichting Stroom Den Haag
Hogewal 1-9
2514 HA Den Haag
070 3658985
info@stroom.nl
www.stroom.nl

Introductie	6
Integraal programma	8
Positions	9
Speelruimte – kunst bij scholen	10
Stroom Young Talent Award	10
Ouborg Prijs	12
Samenwerkingen	12
Netwerkprogramma	13
Kennis en onderzoek	14
SpaceX	15
Islands of Kinship	15
Platform BK	16
Bibliotheek	16
Kunst en de stad	18
Opdracht & advisering	20
Kunstopdrachten bij scholen	21
De Beeldengalerij	21
Buitenkunst Den Haag	22
Ondersteuning en faciliteiten	24
Platform Haagse kunstenaars	25
Financiële regelingen	25
Atelierbemiddeling	26
Publiek en bereik	28
Partners	29
Toegankelijkheid	30
Online en socials	30
Stroom in de pers	30
Organisatie	32
Bestuur en directie	36
Personeelsvertegenwoordiging	37
Driewerf code	37
Huisvesting	37
Financiën	38
Bijlage	40
Jaaroverzicht	42
Stroom in het nieuws	44
Overzicht toegekende subsidies	46
Overzicht atelierbezoeken	48

Introductie

Gedurende 2023 heeft Stroom zich doelgericht en vastberaden ingezet voor het uitvoeren van haar kerntaken. Dit ondanks organisatorische veranderingen, talrijke maatschappelijke omwentelingen en de laatste effecten van een pandemie. Nu de wereld weer 'open' is en we weer kunnen ontmoeten en ontvangen, ervaren we de waarde van onze inzet. Met ons activiteitenprogramma hebben wij ook in 2023 een gastvrije handreiking gedaan naar kunstenaars, bewoners en bezoekers, die bovendien warmhartig werd beantwoord. Het bevestigt dat Stroom geen eiland is, maar diep verweven is met de stad en het kunstenveld.

Sinds 2021 is versterkt ingezet op het creëren van een gezonde basis voor onze ambities en bouwen wij door op onze kernkwaliteiten: stimuleren, verdiepen en verbinden. Het gaat om werkwoorden, geworteld in ontmoeting, dialoog en beweging, allemaal ten dienste van de artistieke praktijk en de samenleving. Kernkwaliteiten die ook leidend zijn in het nieuwe meerjarenbeleidsplan *Cultures of Conviviality 2025-2028*, dat begin februari 2024 aan de gemeente Den Haag is aangeboden.

Het jaar 2023 staat in het teken van *Voor de stad en voor de maker*, tevens de titel van ons huidige beleidsplan en de beleidslijnen sinds 2021. Het beslaat de twee werkvelden waar Stroom zich al meer dan dertig jaar sterk voor maakt. Als kwartiermaker voor kunst in de samenleving richten wij ons actief op het verder ontwikkelen en uitvoeren van beleid binnen deze twee terreinen. Stroom versterkt het beeldende kunstklimaat voor Den Haag, omdat een samenleving baat heeft bij een veerkrachtige en vitale culturele sector. Dit doen wij door onze expertise te blijven voeden en deze in nauwe samenwerking met tal van partners in te zetten voor een breed programma. Dit bestaat uit onderzoek, beleid, stimulerend programma en een breed scala aan activiteiten zowel voor specifieke doelgroepen als voor een breed publiek. Wij bieden ruimte aan talentontwikkeling, onderzoek en vooral aan nieuw werk van kunstenaars. In het bijzonder nodigen wij makers uit die met hun praktijk midden in de samenleving staan en de dialoog met urgente maatschappelijke thema's aangaan. Het biedt een rijkgeschakeerd programma dat reflecteert op en blijft bijdragen aan ons collectief verhaal en aan de cultuur van het samenleven, in de stad en daarbuiten.

Joost Vrieler

Voorzitter bestuur

Stroom Den Haag

Integraal programma

Stimuleren, verdiepen en verbinden zijn de kernkwaliteiten van alle werkzaamheden die wij uitvoeren bij Stroom. Onze activiteiten brengen wij samen in een integraal en rijkgeschakeerd activiteitenprogramma. Sinds 2022 werkt Stroom met een integrale aanpak in de activiteiten, om juist de kruisbestuivingen tussen de stad Den Haag, kunstenaars in de stad, de publieke ruimte en gasten van buiten te blijven voeden. Het is deze uitwisseling en verbinding die zorgt voor versteviging van onze relatie met ons publiek en stakeholders, evenals de inhoudelijke verdieping. Met onze activiteiten zetten wij in op zichtbaarheid van kunstenaars, het agenderen van maatschappelijk relevante thema's en het actief bevorderen van de artistieke praktijk. Het begeleiden van nieuw werk, het betrekken van belangstellend publiek en het ontwikkelen van contextprogramma staat daarbij centraal. In 2023 leidt dit tot vele nieuwe initiatieven en activiteiten waarmee wij nieuwe bezoekers bij Stroom hebben mogen verwelkomen.

Positions

Stroom is in 2022 gestart met de programmalijn *Positions*, die een podium biedt aan Haags talent. *Positions* toont het werk van in Den Haag gevestigde kunstenaars (zowel nieuw werk als werk in uitvoering), waarmee de grote diversiteit van hun praktijk wordt getoond. Het programma biedt ruimte aan nieuw werk, experiment en doorontwikkeling van bestaand werk door bijvoorbeeld nieuwe opstellingen en presentaties. Deelnemende kunstenaars grijpen deze kansen, die we vaak vergezeld hebben laten gaan met een verdiepend programma van performances en talks. In 2023 zijn twee onderdelen gerealiseerd: *Positions: Elsewheres* en *Positions: Afterlives*.

In het voorjaar van 2023 wordt de groepstentoonstelling *Positions: Elsewheres* gepresenteerd, met nieuw en bestaand werk van vijf internationale kunstenaars die gevestigd zijn in Den Haag: Andrius Arutiunian, Louis Braddock Clarke en Zuzanna Zgierska, Iliada Charalambous, Anastastija (Nastija) Kiake en Narges Mohammadi. De werken in de tentoonstelling verhouden zich tot 'elsewheres', plaatsen buiten de muren van de tentoonstellingsruimte. Ze bieden een alternatieve voorstelling van de grenzen van gevestigde systemen en zetten vraagtekens bij onze definitie van 'het publieke domein'. Daarmee verwijzen ze naar de identiteit van Den Haag: een stad die bij uitstek wordt gekenmerkt door haar relatie tot elders. Het randprogramma van *Positions: Elsewheres* bestaat uit een uitgebreid aanbod van tours, lezingen, screenings, en samenwerkingen.

Gedurende het nationale Herdenkingsjaar Slavernijverleden, van 1 juli 2023 tot met 1 juli 2024, heeft Stroom een bijzondere reeks evenementen voor Haagse kunstenaars georganiseerd onder de titel *Positions: Afterlives*. De thematische insteek richt zich op kunstenaars die reflecteren op de doorwerking van de koloniale geschiedenis en het slavernijverleden op het heden. De kick-off van het programma vindt plaats tijdens de Museumnacht, met een screeningprogramma

van videowerk gemaakt door studenten en alumni van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK). Deelnemende kunstenaars zijn Jiyoung Yim en Lou Kim, *The Circle as a Place*, Yan-Zhi Kang, Georgie Brinkman, Audrey & I, *our histories tied*, Aileen Ye, *beast*, Jakob Ganslmeier en Onias Landveld en *A Mirrored Image*. Eind november presenteert Sarojini Lewis een bijzonder en avondvullend programma met een lezing, een performance en een kunstenaarsgesprek over de doorwerking en het dwarsverband van het koloniaal verleden binnen haar eigen familiegeschiedenis. *Afterlives* loopt door tot juli 2024.

Speelruimte – kunst bij scholen

In de afgelopen dertig jaar heeft Stroom meer dan honderd kunst opdrachten bij scholen door heel Den Haag gerealiseerd. Bij verbouwingen van bestaande scholen of bij de nieuwbouw wordt 0,64% van het budget aangewend voor een kunst opdracht, waarbij Stroom de opdracht begeleidt. Deze Kunst bij Scholen regeling van Den Haag is nog een van de weinige percentageregelingen in Nederland. De kunstwerken komen altijd in nauwe samenwerking met de scholen tot stand en worden specifiek voor de locatie en de kinderen gemaakt.

Om deze specifiek Haagse aanpak en deze kunstwerken zichtbaar te maken organiseert Stroom in het najaar van 2023 de tentoonstelling *Speelruimte*. Daar kunst opdrachten moeilijk zijn los te weken van de gebouwen, is gekozen om een dwarsdoorsnede te laten zien van de verschillende opdrachten die in het afgelopen jaar (2022/2023) speelden. Schetsen, modellen, testen, foto's en video's geven inzicht in hoe dertien deelnemende kunstenaars te werk zijn gegaan. Het gaat daarbij om de kunstenaars Sarah Carlier, Tom Claassen, Afra Eisma, Femme ter Haar, Nynke Koster, Henk Krijger, Carel Lanthers, Maurice Meewisse, Annechien Meier, Koos Meinderts en Annette Fienieg, Joana Schneider, Lisa Šebestíková, en Auke de Vries. Deelnemend kunstenaar Maurice Meewisse ontwerpt speciale tafels en krukjes waarop documentatie van de verschillende projecten te vinden is. Een speurtocht met vragen, ontworpen door Femme ter Haar, leidt de bezoekers door de tentoonstelling en een reusachtig prikbord met kaart geeft uitleg over de projecten. Het randprogramma bestaat uit diverse rondleidingen voor scholieren en andere belangstellenden en twee bezoeken aan kunstwerken bij scholen, onder leiding van kunstenaars Nynke Koster en Lisa Šebestíková zelf. Zij geven de deelnemers een bijzondere kijk in het werken op locatie. De tentoonstelling heeft het gesprek over de kansen van kunst opdrachten bij scholen geopend met nieuwe stakeholders, waaronder beleidsmakers van andere gemeenten.

Stroom Young Talent Award

In 2022 start Stroom met de *Stroom Young Talent Award*, een speciaal talentontwikkelingsprogramma voor vier afgestudeerden van de KABK. In het programma is aandacht voor de artistieke ontwikkeling en voor verbreding en versteviging van de beroepspraktijk. Het programma loopt van augustus 2023 tot met augustus 2024. De 'young talents' dit jaar zijn kunstenaars Milu Chen, Myra-Ida van der Veen, Silke Riis en Christian Schwarz. Zij worden begeleid door de kunstenaars en mentors Mickey Yang en Mike Rijnierse, die met hun jarenlange professionele ervaring en expertise elk twee kunstenaars begeleiden. In persoonlijke gesprekken worden werkplannen op maat gerealiseerd waarmee de talenten hopelijk een vliegende start maken in hun loopbaan.

Ouborg Prijs

In het najaar van 2023 start eveneens een nieuwe editie van de Ouborg Prijs, een samenwerking van Stroom met het Kunstmuseum en de gemeente. Met deze Haagse stadsprijs voor gevestigde beeldende kunstenaars toont de stad haar trots en waardering voor het niveau, de verdienste, de kwaliteit en de bovenlokale betekenis van de prijswinnende kunstenaar. Voor de nieuwe editie in 2024 zijn in 2023 enkele wijzigingen doorgevoerd die de prijs beter laat aansluiten bij de ontwikkelingen in het veld, die de diversiteit van artistieke disciplines en achtergronden vergroot en de toegankelijkheid van nominaties en selectieproces verbetert. De selectieprocedure is vernieuwd en iedereen in de stad kan een Haagse kunstenaar voordragen. Naast de solo-tentoonstelling in het Kunstmuseum is ervoor gekozen de publicatie te vervangen door een verhoging van het prijzengeld naar 25.000 euro, naar eigen inzicht door de kunstenaar in te zetten voor de eigen artistieke praktijk. Door deze aanpassingen wordt de betekenis van de prijs voor de kunstenaars en het prestige van de prijs versterkt en kan de prijs zich meten met andere (inter)nationale prijzen.

In reactie op de oproep einde 2023 zijn meer dan 70 Haagse kunstenaars genomineerd. Hieruit heeft begin 2024 de jury, bestaande uit Jeroen Eisinga (laureaat Ouborg Prijs 2019), Hicham Khalidi (directeur Jan van Eyck Academie), Laura Stamps (conservator Kunstmuseum Den Haag) onder voorzitterschap van Alexandra Landré (artistiek directeur Stroom), een nieuwe laureaat gekozen.

Samenwerkingen

Het activiteitenprogramma van Stroom bestaat uit een breed palet aan samenwerkingen waarbij we actief naar verbinding met lokale partners op zoek zijn. Op de derde dinsdag van de maand - de zomermaanden en december uitgezonderd - organiseert Zefir7/ BNO Den Haag bij Stroom het ontwerperscafé, met presentaties van beginnende en gevestigde ontwerpers uit de volle breedte van de discipline. Naast de jaarlijks terugkomende thema-avonden 'Type on Tuesday' (over typografie) en 'New Signatures' (met academieverlaters uit heel het land) kwamen in 2023 ontwerppraktijken op het gebied van interactive design, virtuele mode, activisme, queer en social design, artificiële botanica en natuurlijk boekontwerp voorbij. Er werden in totaal zeven avonden gerealiseerd in 2023.

Stroom neemt in 2023 driemaal deel aan HOOGTIJ, een uniek Haags initiatief waarbij diverse culturele organisaties, galerieën en presentatieplekken gedurende een avond hun deuren openen voor een breed publiek. Het is een energiek evenement dat een groot aantal bezoekers trekt. We verwelkomen het publiek iedere editie met een speciaal en toegankelijk publieksprogramma, zoals rondleidingen of performances die aansluiten op wat er op dit moment te zien is bij Stroom. Ook in 2023 neemt Stroom deel aan de Museumnacht. Gedurende die avond bieden we een platform aan jonge Haagse kunstenaars (nog in opleiding op net afgestudeerd) om hun werk binnen een filmprogramma aan het publiek te tonen. Die avond staat in het teken van het thema *Positions: Afterlives*.

In december 2023 wordt de publicatie *Elephant in the Room* van Conflictorium en Stroom gepresenteerd in India, in samenwerking met het Prins Clausfonds. De publicatie geeft een kritische kijk op de mate van toegankelijkheid van *open calls*, institutionele zichtbaarheid voor kunstenaars en de diverse uitsluitingsmechanismen. Deze publicatie is een afsluiting van de langlopende samenwerking met het Indiase collectie Conflictorium.

Netwerkprogramma

Internationaal bezoekersprogramma

Voor het internationale bezoekersprogramma nodigt Stroom bijna maandelijks curatoren, galeriehouders, kunstenaars en critici uit binnen- en buitenland uit om atelierbezoeken af te leggen bij Haagse kunstenaars. Doel is om de zichtbaarheid van kunstenaars te vergroten, reflectie op hun werk te bieden en de bekendheid van hun werk te stimuleren. Voor dit atelierbezoekprogramma kunnen ingeschreven kunstenaars zich opgeven door te reageren op de oproep die we uitzetten via onze eigen communicatiemiddelen, zoals de socials en de website van Stroom. We organiseren dit jaar 29 atelierbezoeken bij Haagse kunstenaars in het kader van dit doorlopende programma.

Investweek

Een belangrijk instrument dat Stroom inzet om talent te stimuleren, is de jaarlijkse InvestWeek. Deze bestaat uit een inspirerend programma waarbij (inter)nationaal gerenommeerde curatoren, kunstenaars en critici ieder afzonderlijk een select aantal kunstenaars bezoekt. Deze intensieve week biedt kunstenaars een inhoudelijke reflectie op het eigen werk en positie, en vormt vaak een grote stimulans en inspiratie. Ter bevordering van de reflectie op hun artistieke en professionele praktijk nodigt Stroom de ontvangers van de PRO-Invest-subsidie een jaar na de toekenning uit voor deelname aan de Invest Week. In totaal vinden in de Investweek 2023 156 individuele atelierbezoeken plaats. De kunstprofessionals en deelnemende kunstenaars bezochten daarnaast diverse kunstlocaties en kunstenaarsinitiatieven in de stad. De contacten zijn niet alleen inhoudelijk waardevol, maar bieden kunstenaars en curatoren ook een belangrijke gelegenheid om hun netwerk te verbreden. Herhaaldelijk vernemen we dat de kunstenaars naar aanleiding van de Invest Week worden uitgenodigd voor (inter)nationale residenties of presentaties.

“It was a fantastic week — and I was deeply impressed by the support Stroom gives to the artist community — both the award holders, studio groups across the city, venues and works — as well as the visiting professionals on the programme.”

Bibliotheeksessie

Bibliotheeksessies zijn intieme, informele bijeenkomsten waarin een kunstenaar of curator samen met enkele Haagse kunstenaars in gesprek gaat over de publicaties die voor de artistieke ontwikkeling van de hoofdgast van belang zijn geweest. Zoals in 2023 met kunstenaar Aref Dasthi. De mogelijkheid om op ontspannen wijze van gedachten te wisselen over ieders visie en praktijk, maken dat de sessies als zeer waardevol worden ervaren. 🍷

Kennis en onderzoek

Blijvend investeren in onderzoek en kennisontwikkeling is een rode draad in de activiteiten van Stroom. Wij doen dit samen met kunstenaars en samenwerkingspartners, op projectbasis, met digitale platforms en verschillende meerjarige onderzoeklijnen. In 2023 hebben enkele onderzoeksprojecten voortgang gevonden waarmee Stroom continue blijft investeren in kennisontwikkeling, een professioneel netwerk en verdieping op het gebied van kunst en samenleving.

SpaceX

Stroom is een van de partners in het Europese internationale netwerkprogramma Spatial Practices in Art and Architecture for Empathetic Exchange (SpaceX). Het programma wordt financieel gesteund door Creative Europe van de Europese Unie en onderzoekt gezamenlijk de rol die netwerken van kunst en cultuur kunnen spelen in het publieke domein, alsmede de impact die deze netwerken maken op verbinding, sociale cohesie en gelijkwaardigheid in de maatschappij. Het doel is om een sector-overstijgende en Europa-brede kennisuitwisseling te realiseren waarin onderzoekers (academici, schrijvers, kunstenaars, architecten, curatoren en beschouwers) in kaart brengen op welke manieren ruimtelijke kunstpraktijken een bijdrage leveren aan het publieke debat, opinievorming en onderlinge empathie. In 2023 zijn vier inhoudelijke medewerkers betrokken geweest bij dit project. Zij reisden voor een researchperiode af naar Dublin, Nicosia, Praag en Nottingham. Stroom blijkt ook een geliefde partner te zijn bij de overige partners; wij hebben op onze beurt in 2023 meerdere deelnemers en delegaties ontvangen uit Ierland, het Verenigd Koninkrijk, Tsjechië en Portugal. Waar mogelijk zoeken wij naar dwarsverbanden en versterking van dit netwerk voor onze eigen activiteiten, zoals deelname van een partner aan het *Invest*-programma in 2023. Daarnaast hebben de onderzoekers vanuit Stroom deelgenomen aan een tweedaags internationaal symposium met onze netwerkpartners in Amsterdam in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam.

Islands of Kinship

Een andere waardevolle, inhoudelijke basis voor kennisuitwisseling is het Europese netwerk Islands of Kinship: A Collective Manual for Sustainable and Inclusive Art Institutions, dat plaatsvindt in de periode 2022-2024. We zijn gesprekspartner in deze uitwisseling tussen verschillende regio's, in een innovatief samenwerkingsmodel dat kwesties als inclusie, verwantschap, samenzijn en democratische uitwisseling aankaart. Daarbij worden ook vragen over waarden, emoties en milieuvriendelijk opereren op institutioneel niveau behandeld en - aan hand van vier thema's - met een programma belicht. Het initiatief wordt begeleid met een publicatie die in 2024 wordt gepresenteerd bij Stroom, met een bijbehorend verdiepend programma. De aanvraag voor verlenging van deze samenwerking na afloop van deze periode wordt eind 2023 voorbereid en in gezamenlijkheid ingediend.

Platform BK

Naar aanleiding van de samenwerking met het eerder genoemde Indiase Conflictorium organiseert Stroom samen met de kunstenaarsbond Platform BK een tweedaags symposium over *open calls*. Met workshops, presentaties en debat met

“Really looking forward to this report – thanks for the amazing work”

een breder publiek, levert dit een belangrijke bijdrage aan een grotere discussie rondom toegankelijkheid in de kunst. Het resulteert in een handboek voor een betere aanpak van open calls. De urgentie en actualiteit van het onderwerp worden nog eens benadrukt doordat het event

in mum van tijd was 'uitverkocht', de aanwezigheid van de fondsen, de aandacht vanuit de vakpers en het actieve gebruik van de downloadlink van het handboek. We passen de bevindingen en aanbevelingen uiteraard ook zelf toe.

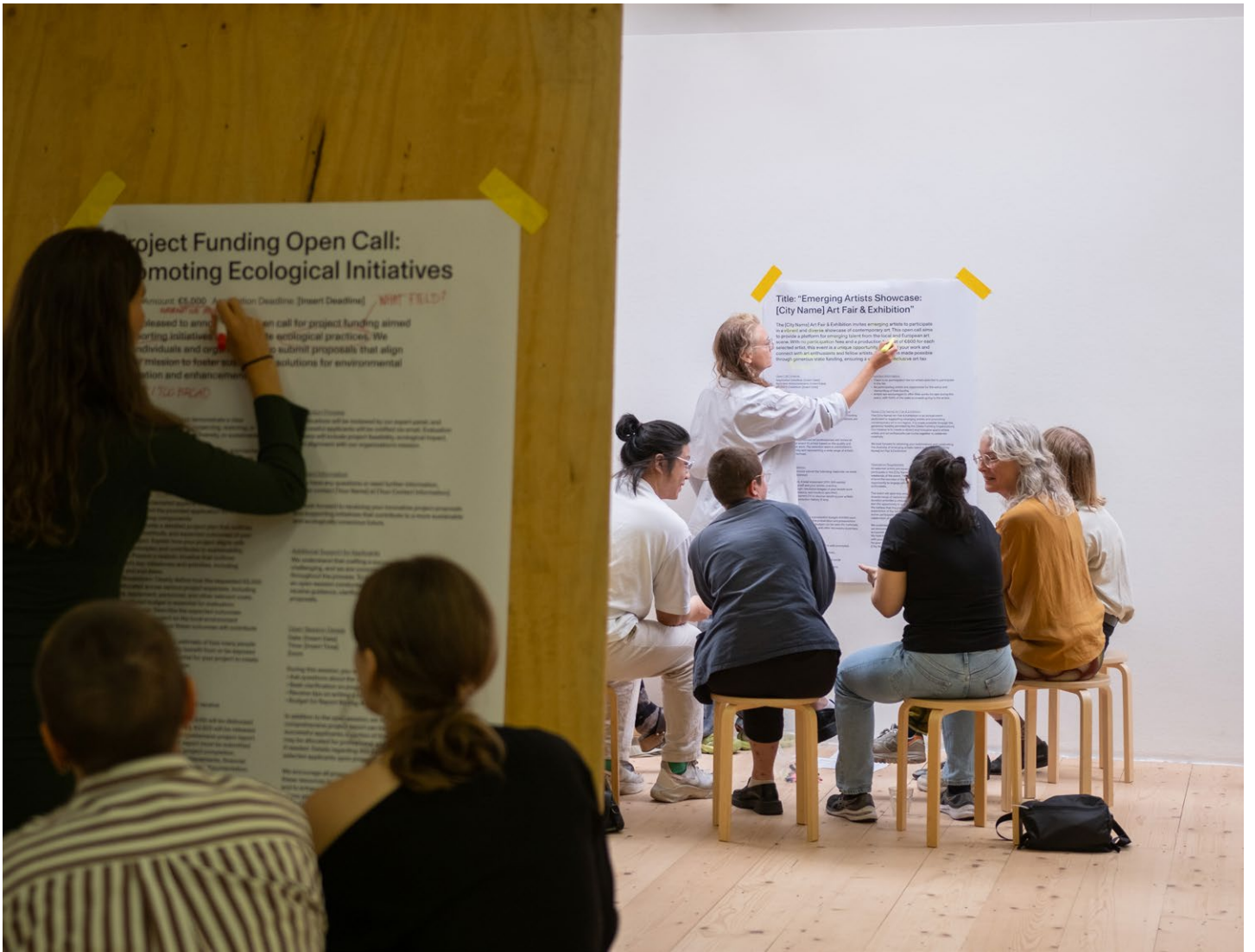
Bibliotheek

De bibliotheek is een wezenlijk onderdeel van Stroom en een belangrijke plek voor onderzoek voor bezoekers. De kern van de bibliotheekcollectie bestaat uit de publicaties die we aanschaffen in het kader van ons programma, kunst in de openbare ruimte, de kunstenaars, de stad en haar bewoners. Rond die kern

“Bibliotheeken zo kwetsbaar en zó nodig! Goed zo Stroom!”

verzamelen we materiaal dat context duidt over (latent) waarneembare ontwikkelingen - van (inter)nationaal tot lokaal niveau - op het gebied van politieke, culturele, maatschappelijke en ecologische thema's. Kortom, al

datgene waartoe de hedendaagse kunst zich verhoudt. We streven ernaar in onze collectie steeds ruimte te bieden aan verschillende perspectieven en veranderende inzichten in de kunsten en in de maatschappij. Door deze flexibele thematische ordening brengen we actuele én eerder verzamelde publicaties samen in een nieuw verband. Deze opzet wordt door een groeiend aantal bezoekers gewaardeerd. We hebben het afgelopen jaar meer bezoekers mogen ontvangen. Dankzij ons specifieke verzamelbeleid bevat onze collectie unieke parels die wij voor een zo groot mogelijk publiek toegankelijk maken. Hiervoor ontwikkelen we momenteel een online catalogus/database, waarvoor in 2023 stappen zijn gezet met input van diverse kunstbibliotheken (verzameld in het OKBN (Overleg Kunsthistorische Bibliotheken Nederland) en technisch vooronderzoek. 🐦

Kunst en de stad

Stroom Den Haag is hét kennis- en expertisecentrum voor kunst in de openbare ruimte: lokaal in de gemeente Den Haag, maar ook landelijk en internationaal. Sinds de oprichting past Stroom placemaking toe als werkwijze, waarin onze focus ligt op het stimuleren van de artistieke ontwikkeling, het faciliteren van het maakproces en het samen met partners en publiek creëren van een ‘sociale sokkel’ voor de kunst in de stad en samenleving. We scheppen ruimte en faciliteren een contextgerichte artistieke praktijk. Deze praktijken zijn vaak plaatsgebonden, sociaal geëngageerd en onderzoekend. Ze ontstaan in co-creatie en ze kennen diverse werk- en uitingsvormen, vooral in de publieke ruimte. Ieder project is anders en vraagt om maatwerk, om zo tot een waardevol kunstwerk te komen.

Onze deskundigheid is als een *toolbox* waarin we een mix bieden van fysieke en zakelijke voorwaarden (ruimte, financiële middelen, organisatie, etc.), het faciliteren van een sociaal-culturele context (door verbinding, relaties, het creëren van betrokkenheid en onderzoek), alsmede het zichtbaar of publiek maken van projecten. In 2023 hebben wij deze werkwijze ingezet voor een breed scala aan (vaak meerjarige) grootschalige opdrachten, zoals bij Kunst bij Scholen, twee kunstopdrachten voor de Rotterdamsebaan en het adviseren bij en het begeleiden van monumenten in wording, zoals het Monument trans-Atlantisch Slavernijverleden en het Julianamonument.

Stroom wordt vrijwel wekelijks op haar expertise op het gebied van kunst in de publieke ruimte aangesproken door stadgenoten, kunstenaars, curatoren, culturele instellingen en organisaties met uiteenlopende maatschappelijke achtergronden. Gezien ons (inter)nationale netwerk benaderen ook collega-instellingen uit andere gemeenten en andere landen ons regelmatig voor kennisdeling en advies.

De stad Den Haag is in beweging en dat is ook te voelen in de gebiedsontwikkeling. Dat brengt een toename van het aantal vragen over de kunstwerken in de publieke ruimte met zich mee. Steeds vaker benaderen uiteenlopende stakeholders Stroom voor advies als het gaat om verbouwingen en veranderingen in de stad waarbij de kunst op straat in de verdrukking dreigt te komen. We analyseren de situatie, betrekken de kunstenaar of betrokkenen vanuit de afdeling Erfgoed, houden contact met alle gebruikers en dragen alternatieven en oplossingen aan. Deze toename aan vragen geeft de impuls om duidelijke afspraken te maken met de gemeente over de advisering over kunst in publieke ruimte.

Met bovengenoemde ontwikkeling zien wij ook dat de aandacht voor vragen over beheer en onderhoud van kunst in de publieke ruimte verschuift. Land Art kunstwerken zoals het *Hemels Gewelf* van James Turrell en *Park in het Water* van Studio Acconci komen steeds meer in het erfgoeddomein terecht. Door intens gebruik, veroudering en *graffiti battles* vraagt het onderhoud van deze kunstwerken steeds meer aandacht en middelen. Hoog tijd voor een degelijk plan en nieuw beleid. Stroom trekt hierin op met de gemeente om te onderzoeken hoe wij een

basis kunnen leggen voor een stevig en duurzaam BKOR-beleid voor de stad Den Haag. Onderhoud is in 2023 ook een aandachtspunt voor *de Beeldengalerij*. Zo wordt dit jaar gebruikt om een onderhoudsplan op te stellen, waarbij een aantal werken zijn schoongemaakt en/of gerestaureerd om ze in volle glorie te herstellen.

In 2023 is tevens ingezet op meer verbinding tussen de werken buiten in de stedelijke ruimte en ons integrale programma door ze als het ware 'naar binnen' te halen. We willen daarmee extra aandacht en verdieping voor de werken genereren. Zo organiseren we de succesvolle tentoonstelling *Speelruimte* over ons Kunst bij Scholen-programma, die op veel belangstelling kon rekenen, en laten de activiteiten rondom Buitenkunst Den Haag (BKDH.nl) zien dat de stad volop in beweging is en dat kunst in de publieke ruimte leeft. Buitenkunst geniet veel belangstelling van de bewoners en levert een belangrijke bijdrage aan het gesprek over de stad en de samenleving.

Oprichting & advisering *Kunstopdrachten Rotterdamsebaan*

Aan de bouw van de Rotterdamsebaan is de opdrachtverlening voor de realisatie van twee kunstwerken verbonden, waarbij Stroom het artistieke proces begeleidt. De geselecteerde kunstwerken zullen de internationale collectie van Den Haag een waardevolle impuls geven. Het vernieuwende en genereuze engagement met belangrijke maatschappelijke vraagstukken betekent een verrijking voor de stad. De twee betrokken kunstenaars zijn bovendien nog niet eerder in Nederland te zien geweest in een openbare collectie.

Op moment van schrijven is bekend dat kunstenaar Michael Rakowitz een van de kunstenaars is en is het project in volle gang. De presentatie van de tweede kunstenaar en met welk werk wordt naar alle waarschijnlijk einde 2024 publiek gedeeld.

De opdracht aan Rakowitz is gekoppeld aan het gebied van het Molenvlietpark waar zich een archeologische vindplaats bevindt. Bij de archeologische opgravingen in de buurt van het Molenvlietpark zijn scherven van borden en schalen gevonden die door archeologen worden gereconstrueerd. Met zijn nieuwe kunstproject *Be Longing* verbindt Rakowitz dit gegeven met het idee dat migranten voorwerpen en recepten uit hun thuisland meenemen om zich thuis te voelen op nieuwe plekken. Hij roept de inwoners van Den Haag om deze objecten en verhalen te delen als onderdeel van het uiteindelijke werk *Be Longing*, waarin hij de rijke achtergronden van de inwoners van Den Haag wil vieren. Naar verwachting wordt het kunstwerk begin 2025 in het Molenvlietpark onthuld.

Monumenten

Een aparte categorie in de gewichtsklasse van advisering zijn de monumenten. Deze initiatieven vanuit de Haagse gemeentepolitiek vragen extra aandacht, omdat hier meerdere maatschappelijke belangen bij elkaar komen.

Monument trans-Atlantisch slavernijverleden

In 2022 start de tweede fase van de opdracht voor het Monument trans-Atlantisch slavernijverleden. De opdracht vanuit de gemeente behelst een aantal vragen, waaronder een geschikte locatie en de selectie van kunstenaars voor een schetsopdracht. Ter advisering heeft Stroom een onafhankelijke commissie opgericht bestaande uit Lionel Martijn, Amber Toorop, Edwin Reijntjes, Marian Markelo, Henry Timisela en Lisette van den Berg onder voorzitterschap van Annet Zondervan.

De commissie heeft zich zorgvuldig over deze vragen ontfermd en heeft de bevindingen met een viertal aanbevelingen gebundeld in een advies dat eind januari 2023 wordt overhandigd aan Mariëlle Vavier, wethouder Inclusie. Het rapport is de basis voor het collegebesluit waarin het merendeel van de aanbevelingen wordt overgenomen, waardoor het stadsbestuur beslist het monument te wijden aan de trans-Atlantische slavernijgeschiedenis van Den Haag. Voor de vervolgfase is een gemeentelijke projectgroep ingericht waarin Stroom als artistiek-inhoudelijk adviseur zitting neemt. Op basis van het collegebesluit zijn door de eerdere adviescommissie en Stroom een aantal kunstenaars voorgedragen aan de gemeente. De nieuwe projectgroep heeft hieruit drie kunstenaars geselecteerd: Tirzo Martha, Nelson Carilho en Buhlebezwe Siwani. Zij krijgen de opdracht om een schetsontwerp te maken, die zij eind 2023 aan de verschillende belangengroepen en bewoners presenteren, die op hun beurt op deze manier hun voorkeurskandidaat kunnen aanwijzen. In combinatie met het gemeentelijke advies vanuit de Welstand, de Adviescommissie Openbare Ruimte en Historisch Onderzoek gaat begin 2024 het advies naar B&W, opdat de uitvoering in 2024 van start kan gaan.

Julianamonument

Het Julianamonument van kunstenaar Ingrid Mol staat al enige tijd klaar in de coulissen, maar de plaatsing kent een lange aanloop. Vanwege de lang uitgestelde hoogbouw op het Koningin Julianaplein is in 2023 een tijdelijke locatie voorgesteld op de Koekamp. Besloten is om het monument in 2024 te plaatsen en met een feestelijk onthulling aan de stad te geven.

Kunstopdrachten bij scholen

Stroom voert voor de gemeente Den Haag de percentageregeling uit voor kunst-opdrachten bij scholen. Dat gebeurt in samenspraak met de schoolleiding van elke individuele school. Afgelopen jaar is Leon Perlot aangetrokken als nieuwe projectleider voor de begeleiding van deze specifieke kunstopdrachten. Ondanks vertraging door schoolsluiting, quarantaineregels, langlopende bouwprocessen en exploderende bouwkosten, zijn er ondertussen bij elf Haagse scholen flinke stappen gezet richting de realisatie van fraaie kunstwerken. De volgende projecten zijn in 2023 opgeleverd:

- Annechien Meier – *Dan Rusten* (Christelijke basisschool De Vliermeent)
- Femme ter Haar – *Het gat in de heg* (Annie M.G. Schmidtschool)
- Nynke Koster – *Shades of Palms* (Kindcentrum Aquamarijn en het YES College)
- Maurice Meewisse – *Bankje en de Vuurvlinderdianantrups* (Kindcentrum Diamant)
- Carel Lanters – *Zeegezicht met driemaster* (CBS De Spiegel)
- Henk Krijger - wandsculptuur uit 1963 (nieuwe uitvoering voor Colignyschool)

De Beeldengalerij

De Beeldengalerij is een van de meest in het oog springende collecties van de Haagse binnenstad. De galerij is in 1990 gestart naar idee van P. Struycken in opdracht van Stroom en telt 40 sokkels. Door het permanente karakter en de jaarlijkse nieuwe kunstopdrachten aan kunstenaars voor de Beeldengalerij is het een unieke vorm van kunst in de openbare ruimte: het laat sinds het begin van de jaren '90 een dwarsdoorsnede zien van de Nederlandse beeldhouwkunst. Intussen zijn er 46 sculpturen die in afwisselende samenstelling worden getoond. Het is een prachtig contrapunt voor de drukke binnenstad, met een geheel eigen publiek.

In 2023 werkt kunstenaar Eylem Aladoğan verder aan de ontwikkeling van haar nieuwe werk in opdracht voor de Beeldengalerij. Het definitieve ontwerp staat gepland voor medio 2024.

Het onderhoud van de Beeldengalerij vereist maatwerk. In 2023 is hiervoor versterkt aandacht gegeven. Elk beeld is anders gemaakt, uit verschillende materialen opgebouwd en behoeft een unieke aanpak van onderhoud en restauratie. Zo is in 2023 de bontgekleurde huid van het beeld *The he and the she and the is of it* van Gijs Assman in oude glorie hersteld. Restauratie van het werk *A last farewell* van Anno Dijkstra blijkt helaas niet meer mogelijk en intussen hebben we er afscheid van moeten nemen.

Buitenkunst Den Haag

Dankzij een impuls van de gemeente heeft Stroom in 2021 de website Buitenkunst Den Haag (www.BKDH.nl) ontwikkeld, waarmee we voor inwoners van de stad, toeristen en kunstliefhebbers informatie over circa 600 beelden in de publieke ruimte ontsluiten. Foto's en tekst geven informatie over de kunstenaar, de datering, de materiaalkeuze en de locatie. Eind 2023 staan er 591 kunstwerken online. Zo krijgen bezoekers inzicht in de reden waarom het kunstwerk op die plek staat, wie de opdrachtgever was en wat de betekenis is. In 2023 werd de website regelmatig gevonden door bewoners met vragen over 'hun' kunstwerk in de buurt. De vele vragen hebben o.a. belangrijke input geleverd voor de ontwikkeling van een nieuw gemeentelijk meldpunt voor buitenkunst, dat in 2024 van start gaat.

Ook in 2023 zijn er stappen gezet om de website onder de aandacht te brengen bij de bewoners van Den Haag en een breed publiek. Er is gewerkt aan het onderhoud van de website, de uitbreiding van de database en de ontwikkeling van nieuwe

rubrieken. Zo is er een begin gemaakt met het digitaliseren van het analoge Stroom-fotoarchief van de Haagse buitenkunst. Daarnaast wordt onderzocht of muurschilderkunst en nagelvaste kunst als nieuwe categorie moeten worden toegevoegd aan BKDH.nl, wat een uitbreiding van de website en de database betreft. Ook is er gewerkt aan de ontsluiting, met een aantal activiteiten en de ontwikke-

“Ik heb de wandelroute Buitenkunst Den Haag; rondje centrum gedaan op basis van jullie route van de website. Heel aantrekkelijk en informatief. (...) ik wil de stad in al zijn haarvaten leren kennen. Dus ook de kunst. Het was een aangename wandeling vandaag.”

ling van een QR-code op een stoeptegels. Er zijn twee pilots georganiseerd om het ontwerp van deze QR-codetegel te testen. De data worden uitgewerkt voor een vervolgtraject in 2024. In 2023 is er samengewerkt met de regionale omroep voor het programma *Wat een Verbeelding!*, met drie nieuwe afleveringen over de buitenkunst; respectievelijk destadsdelen Centrum, Laak, Scheveningen en Escamp. Tot slot is er ter gelegenheid van het 65-jarig bestaan van de wijk Mariahoeve een nieuwe fietsroute gemaakt, waarin de kunst in deze bijzondere wederopbouwwijk centraal staat. 🌸

A woman with dark hair and bangs is sitting at a table in a library, reading a book. She is wearing a light-colored t-shirt. The background shows bookshelves filled with books. A sign on the wall reads 'BIBLIOTHEEK' and 'OPEN: WOE AF SONDRE' with the dates '14-15-17-18-19-20-21'. A small sign on the wall says 'COURAGE'. A glass of water is on the table in front of her. The entire image has a blue overlay.

Ondersteuning en faciliteiten

Stimuleren van de artistieke praktijk is een van de speerpunten van Stroom. Dit doen we met ons stimulerend programma en mix van bijzondere activiteiten voor inhoudelijke verdieping en versterking van professionele ontwikkeling. We bieden maatwerk met profilering, advisering, financiële regelingen en atelierbemiddeling.

Platform Haagse kunstenaars

Met de website haagsekunstenaars.nl maakt Stroom het Haagse kunstenaarsbestand met een professionele kunstpraktijk zichtbaar voor een groot publiek.

De website is een database met kunstenaars die zich hebben ingeschreven in het kunstenaarsbestand van Stroom. Hierin houden kunstenaars hun portfolio zelf actueel, mede op basis hiervan worden ook aanvragen beoordeeld. Op de homepage, via de nieuwsbrief en op social media wordt elke week een specifieke kunstenaar, met een link naar de actualiteit en organisaties en tentoonstellingsplekken waar deze kunstenaars bijvoorbeeld te zien zijn. Eind 2023 waren er op de site portfolio's van 1.279 Haagse kunstenaars te zien met in totaal 19.504 werken.

Het is een belangrijke onderzoekstool voor curatoren, beschouwers, verzamelaars en vele anderen. Belangstellenden kunnen o.a. op naam, onderwerp en discipline zoeken en op die manier contact opnemen met kunstenaars voor bijvoorbeeld studiobezoeken, samenwerkingen of academisch onderzoek.

“... een goed werkende en overzichtelijke website (...) in ieder geval beter dan mijn eigen website.”

Financiële regelingen

PRO-subsidies

De *PRO-subsidies* hebben tot doel bij te dragen aan de versterking van het kunstklimaat in Den Haag. Met deze subsidieregeling stelt Stroom zowel individuele kunstenaars als curatoren, samenwerkingsverbanden en organisaties in de gelegenheid bijzondere projecten of activiteiten te organiseren. Projecten mogen ook buiten de stad plaatsvinden, zolang ze bijdragen aan de ontwikkeling en (inter)nationale profilering van Haagse kunst en kunstenaars. Dit jaar zijn 172 *PRO*-aanvragen ingediend. Van deze aanvragen werden er 35 op formele gronden afgewezen en over 137 aanvragen heeft de onafhankelijke *PRO*-adviescommissie een advies uitgebracht. Er zijn 61 aanvragen gehonoreerd. Van de 137 behandelde aanvragen hebben 62 aanvragers een beargumenteerd advies opgevraagd.

We zien een toenemende behoefte aan advisering. In 2023 hebben we per mail 268 adviesvragen beantwoord; dat is een toename van 30% ten opzichte van het jaar daarvoor. Daarnaast vonden 96 persoonlijke adviesgesprekken plaats.

SPOT-subsidies

Met de *SPOT-subsidies* draagt Stroom bij in de kosten van solo- en groepstentoonstellingen in binnen- en buitenland, alsmede de kosten van documentatie- en promotiemateriaal. Het doel van deze subsidie is het vergroten van de zichtbaarheid van Haagse kunstenaars. De aanvragen worden op formele criteria beoordeeld en kunnen het hele jaar door worden ingediend, zolang het subsidieplafond niet is bereikt. Er zijn in 2023 172 aanvragen ingediend en in totaal 146 *SPOT*-subsidies toegekend: 84 voor *SPOT Individueel*, 12 voor *SPOT Groep* en 50 voor *SPOT Documentatie*. Bij de aanvragen voor *SPOT Individueel* betreft het in 56% van de

gevallen een tentoonstelling in het buitenland. Bij *SPOT Groep* wordt hoofdzakelijk aangevraagd voor tentoonstellingen in Den Haag. Bij *SPOT Documentatie* wordt nog steeds veelvuldig aangevraagd voor de bouw of actualisatie van de persoonlijke website, maar er is ook voor kleinschalige publicaties in toenemende mate belangstelling voor deze regeling.

OBJECT-subsidies

Binnen deze subsidie onderscheiden we twee verschillende vormen: *OBJECT Permanent* en *OBJECT Tijdelijk*. De eerste is ten behoeve van de realisatie van permanente ateliers en levert bij toekenning een bijdrage in de bouwkosten of aankoop. *OBJECT Tijdelijk* is bedoeld als eenmalige bijdrage in de opstartkosten van nieuwe atelierruimtes in een tijdelijke locatie of een atelierpand. Dit jaar heeft er één toekenning *OBJECT Tijdelijk* plaatsgevonden, te weten voor kunstenaarsinitiatief Helicopter. Eind 2023 zijn er gesprekken gevoerd met Haag Wonen over de mogelijkheden voor een *OBJECT Permanent*-subsidie voor het realiseren van een atelierwoning aan De Rade. De toekenning daarvan zal begin 2024 worden afgerond, waarna hopelijk snel aan de verbouwing van het pand kan worden begonnen.

Atelierbemiddeling

Stroom is bemiddelaar voor (semi)permanente en tijdelijke ateliers, voor atelierwoningen en voor broedplaatsen. Als expertisecentrum is Stroom, samen met de Haagse broedplaatsmakelaar, voortdurend in gesprek met partijen zoals woningcorporaties Haag Wonen en Staedion om werkruimte te realiseren en te begeleiden bij gesprekken tussen verhuurders en kunstenaars over beheer, kosten, onderhoud en allerlei zaken die kunnen spelen.

Atelierwachlijst

In 2023 hebben we de nadruk gelegd op verbetering van onze dienstverlening. Gewerkt is aan het digitaliseren van de atelierwachlijstprocedure door aan de website www.haagsekunstenaars.nl een inschrijvings- en betaalfunctie voor de atelierwachlijst toe te voegen. Naast het online inschrijven worden kunstenaars nu ook automatisch herinnerd aan hun jaarlijkse prolongatie en betaling van de eigen bijdrage. In 2023 is de ontwikkeling en implementatie van dit nieuwe digitaliseringssysteem verder verfijnd en afgerond. Het nieuwe systeem ging per 2 januari 2024 online. Kunstenaars kunnen nu zelf te allen tijde bekijken hoe lang ze op de wachlijst staan en hun wensen ten aanzien van de atelierruimte op elk gewenst moment aanpassen. Eind 2023 stonden er 132 kunstenaars op de Atelierwachlijst. 🐦

Publiek en bereik

Het integrale programma heeft in het afgelopen jaar zijn weerslag gevonden in een breed spectrum aan activiteiten, zowel in huis als buitenshuis. In 2023 is gewerkt aan een structurele online- en socialstrategie en zijn stappen gezet voor vervanging van de sterk verouderde website. Voor diverse activiteiten zijn print- en online-campagnes ontwikkeld en samenwerkingen gestart om zowel bestaand publiek als nieuwe doelgroepen te bereiken. De verwevenheid met ons brede netwerk van verschillende partners en stakeholders zorgt ervoor dat we een gemêleerd publiek bij ons diverse pakket aan rollen, taken en activiteiten weten te betrekken.

Stroom koestert het directe contact met onze bezoekers. De verschillende events die we organiseren bevestigen de waarde hiervan. Stroom is op woensdagmiddag t/m zondagmiddag open voor publiek. De presentatieruimte, de bibliotheek en de bezoekersruimte zijn gratis te bezoeken. De boekwinkel in de entreeruimte lichten we er graag nog even uit. Het aanbod wordt continu ‘ververst’ aan de hand van de onderwerpen en inspiratiebronnen van ons programma van tentoonstellingen en andere activiteiten.

Via verschillende wegen en met inzet van verschillende *tools* probeert Stroom een steeds sterker web te weven, om de impact voor de kunstenaars en kunsten te versterken. Zo nodigen we gericht speciale groepen uit. Voor *Positions: Elsewheres* zijn verzamelaars benaderd om het werk van de jonge Haagse kunstenaars te bezichtigen en voor *Speelruimte* organiseerden we rondleidingen voor zowel scholieren als beleidsmakers op het gebied van kunst in de publieke ruimte. Stroom heeft zich opnieuw aangesloten bij The Hague Partners waarmee we meedoen aan het gemeentelijk onderzoek binnen het Culturele Doelgroepenmodel.

Partners

Stroom werkt nooit solistisch, maar altijd samen met partners. We zoeken daarin zowel lokale, nationale als internationale allianties die ook verder kunnen gaan dan de culturele sector. We dragen bij het informeren en activeren van doelgroepen binnen het kunstenveld onze activiteiten in toenemende mate uit als interactieve beleving van de maker naar de stad. Doel van elke samenwerking is dat het meerwaarde heeft voor het project, voor elkaar, voor de maatschappij en voor de makers in het bijzonder. Stroom heeft in het afgelopen jaar veel energie gestoken in de samenwerking met lokale partners, zoals HOOGTIJ, KABK, Kunstmuseum, Museumnacht Den Haag, het UIT Festival en The Hague Contemporary. Stroom is *founding* partner en actief lid van SPREEEK, een samenwerking voor debat en dialoog van Haagse instellingen, en het Directeurenoverleg, van belang in het gesprek met de gemeenteraad en het college. We starten de gesprekken op met The Hague Partners over de versterking van de samenwerking en het partnerschap.

We hechten er belang aan om daarbij zoveel mogelijk culturele en maatschappelijke partners te betrekken, zoals in het afgelopen jaar de Koninklijke Bibliotheek, Land Art Flevoland en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed. Landelijke en internatio-

nale netwerken waarin Stroom actief is zijn het Landelijk Atelieroverleg, De Zaak NU, SpaceX, Platform ACCT, Kunsten '92, ICOM Nederland, The Hague Contemporary en Islands of Kinship.

Toegankelijkheid

Om de toegankelijkheid van onze activiteiten voor mensen met een visuele of auditieve beperking te verbeteren, hebben we advies gezocht bij Stichting Oren en Ogen Tekort, een gespecialiseerde belangengroep voor slechtzienden en slechthorenden. Net als in 2022 hebben we audio-versies aangeboden van de tentoonstellingsteksten van *Positions: Elsewheres* en *Speelruimte*. Dit alles om publieksbereik en -beleving verder te verbeteren en met nieuwe technische mogelijkheden te experimenteren. We zijn met de stichting in gesprek om de samenwerking verder vorm te geven en hebben de ambitie dat Stroom binnenkort in de culturele sector geldt als best practice. Op moment van schrijven in 2024 is hieraan gevolg gegeven met een symposium en werken we nieuwe uitingen uit.

Online en socials

Stroom heeft het online podium altijd sterk ingezet op het vergroten van de zichtbaarheid van de Haagse kunstenaars, de kunst, de ontwikkelingen in de stad en de activiteiten van Stroom. Het hart van onze *online presence* is de website stroom.nl die ons ook verbindt met de websites www.haagsekunstenaars.nl, www.thehagueartists.nl en www.BKDH.nl. In 2023 starten we de voorbereidingen om in 2024 deze te vernieuwen en de gebruiksvriendelijkheid en functionaliteit te verbeteren. Het is het startschot van een online versterkingsoperatie waarbij de verbindingen tussen de verschillende online podia versterkt worden en het bereik en de impact geoptimaliseerd. Dit alles uiteraard in verbinding met de verschillende socialmedia-kanalen.

Met deze ontwikkelingen hangt ook de versterking van de social media strategie samen, waarbij ingezet wordt op groei van volgers, engagement en bereik. In content-output is met verschillende vormen gewerkt om zo grip te krijgen op de verschillende effecten. Met deze onderzoeken en nulmetingen werken we in 2024 een versterkte social strategie uit om zo bereik en impact te maximaliseren. In 2023 zien we conform de algemene trend dat het gebruik van Facebook stabiliseert, waar dat van Instagram blijft groeien (20%). Hieraan gekoppeld worden ook stappen gezet in een uitgewerkt doelgroepenbeleid, waarbij eveneens samenwerking met The Hague Partners wordt gezocht.

Stroom verstuurt vrijwel maandelijks een nieuwsbrief met daarin informatie over onze activiteiten waarin we vooruitkijken en ook terugblikken. Daarnaast hebben we ruim aandacht voor ander nieuws vanuit het netwerk en tonen we in de aparte categorie 'Powered by Stroom' een kleine selectie van de presentaties die via ons subsidiebeleid zijn ondersteund. Er zijn circa 4.280 abonnees. Wat betreft het openingspercentage scoren we bovengemiddeld, voor de Nederlandstalige nieuwsbrief gemiddeld 44% en voor de Engelstalige fluctueert het tussen de 45% en 70%.

Stroom in de pers

Ook in 2023 heeft Stroom zich mogen verheugen op aanhoudende aandacht vanuit de pers. Zo is er naar aanleiding van het Advies omtrent het Monument voor het trans-Atlantisch slavernijverleden dat op 31 januari aan de gemeente werd overhandigd veel media-aandacht voor de ontwikkelingen rond dit monu-

ment. Daarnaast worden de routes van BKDH.nl verder ontwikkeld en haken diverse lokale media daar enthousiast op in. In vakmedia is er aandacht voor de kunstenaars van de tentoonstelling *Positions: Elsewheres* bij Mister Motley, De Witte Raaf en Jegens en Tevens. Ook verschijnen er mooie recensies over *Speelruimte* in Den Haag Centraal en in het Onderwijsblad. Daarnaast verschijnt er een uitgebreid verslag bij Metropolis M over het symposium *A Call To Open Calls* dat Stroom samen met Platform BK organiseert. In co-creatie met Omroep West wordt de tv-serie *Wat een Verbeelding!* gecontinueerd, waarbij bewoners kort worden geïnformeerd over beelden in hun wijk. De serie is ook op YouTube te volgen en heeft indrukwekkende kijkcijfers met gemiddeld 40.000 views per aflevering. 🍷

Organisatie

Stroom heeft in 2023 serieuze stappen gezet in het verbeteren van de organisatiecultuur, het toewerken naar een gezonde financiële basis en het herijken en herformuleren van de inzet op de verschillende beleidsdomeinen waarin Stroom actief is vanuit de stimulerende rol die het heeft voor de kunstenaars en kunsten in Den Haag. Hierin ging veel aandacht en zorg uit naar de inrichting van de nieuwe rol die Stroom binnen het gemeentelijke stelsel heeft per 2025 en waarvoor het in 2024 het meerjarenbeleidsplan heeft ingeleverd.

Binnen de herstructurering van het gemeentelijke subsidiestelsel per 2025 is Stroom, samen met Cultuurschakel en Popradar, aangemerkt als systeeminstelling door de gemeente Den Haag. Vanaf 2025 worden deze instellingen gefinancierd door een begrotingssubsidie, verzekerd voor de minimale periode van het Kunstenplan 2025-2028. Vanuit onze verrijkende rol als ontmoetingsplek, katalysator, bemiddelaar en kennisdeler binnen Den Haag wordt zo gestreefd naar betere borging en zekerheid voor de stad. Deze beweging van de gemeente sluit aan op de ontwikkeling dat Stroom vrijheid, verantwoordelijkheid en vertrouwen krijgt om als onafhankelijke stichting vanuit de eigen expertise invulling te geven aan het beleid, met een passende mandatering voor onze financiële regelingen. 2023 stond in het teken van het ontwikkelen van concrete kaders om het meerjarenbeleidsplan te formuleren. Ook zijn we in 2023 continu met de gemeente en met de andere twee instellingen in gesprek over de inrichting, de monitoring en de rol van systeeminstelling voor wat betreft onze respectievelijke ontwikkelfuncties binnen het stelsel.

Stroom werkt met een zeer betrokken en gepassioneerd team. In 2023 zijn er in totaal 22 mensen in loondienst. In de loop van het jaar is afscheid genomen van drie medewerkers. Voor versterking op projectmatige wijze en ondervanging bij uitval huren we freelancers en zetten we student-uitzendkrachten in. Voor grote kunstprojecten werken we met externe gespecialiseerde projectleiders, voor doorontwikkeling van de social mediastrategie en onderzoek naar ons stimulerend beleid huren we expertise in, bij opbouw en ontvangsten bouwen we op een trouwe pool aan freelancers. De onafhankelijk adviescommissie wordt met zeven nieuwe leden vernieuwd.

Medewerkers

Vincent de Boer, *beleidsmedewerker kunst in de openbare ruimte*

Hildegard Blom, *medewerker communicatie*

Connie van Driel, *hoofd subsidies, documentatie & ateliers*

Johan van Gemert, *coördinator techniek*

Saskia Haverkamp, *medewerker subsidies / secretaris PRO commissie*

Femke IJsinga-van Boxsel, *zakelijk directeur (vanaf augustus 2023)*

Dorien Jansen, *medewerker secretariaat en financiële administratie*

Marieke Klos, *medewerker productie / facility manager / preventiemedewerker*

Alexandra Landré, *artistiek directeur, waarnemend zakelijk directeur*

Ilga Minjon, *programmamaker beeldende kunst*

Bas Mulder, *zakelijk directeur (tot oktober 2023)*

Lidwien Nielander, *bibliothecaris*

Liesbeth Nieuwenweg, *medewerker communicatie (tot juni 2023)*

Wieteke Noort, *medewerker financiële administratie*
Remco Osorio Lobato, *medewerker ateliers (tot september 2023)*
Mischa Poppe, *medewerker subsidies*
Cora Roorda van Eijsinga, *coördinator receptie*
Michelle Schulkens, *coördinator productie*
Sandra Spijkerman, *projectleider BKDH.nl*
Marnix van Uum, *medewerker receptie*
Lua Vollaard, *programmamaker beeldende kunst*
Ira van der Valk, *medewerker documentatie / boekverkoop / archief*

Bestuur

Joost Vrieler, *voorzitter*
Rabiaâ Benlahbib, *secretaris*
Mirjam Zweers, *lid*
Nike van Nuland (tot mei 2023)
Robert Rinnooy Kan, *penningmeester (tot mei 2023)*

Freelance en externe medewerkers

Jan Dirk Adams, *fotograaf*
Christie Bakker, *social en online communicatie*
Stefan Bandalac, *media productie*
Hanneke Beynen, *zakelijk directeur a.i. (tot juni 2023)*
Kyliën Sarino Bergh, *ontwerper*
Harold de Bree, *opbouwmedewerker*
Hani Chadilova, *video/fotograaf*
Carmen Dusmet Carrasco, *ontwerper*
Annemarie van den Eijkel, *adviseur communicatie strategie*
Robbert Erwich, *administratieve ondersteuning (Blended Business)*
Myung Feyen, *fotograaf*
Arthur de Hart & Joao Marcelino, *schoonmaak (De Hart Service)*
Robbin Heijker, *oproepkracht*
Sascha Hennink, *administratieve ondersteuning (Blended Business)*
Anneleen de Jong, *projectleider See You in The Hague*
Ralph Kämena, *fotograaf BKDH.nl*
Hein van Liempd, *opbouwkracht licht en geluid*
André Kruysen, *curator Beeldengalerij*
Annechien Meier, *oproepkracht*
Dana la Monda, *fotograaf*
Rowan Moonlion, *fotograaf*
Wineke van Muiswinkel, *projectleider kunstwerken Rotterdamsebaan*
Nishiko, *adviseur digitalisering*
Arianne Olthaar, *oproepkracht*
Leon Perlot, *projectleiding Kunst bij Scholen en samenstelling Speelruimte*
Sophie Peeters, *oproepkracht, beeldbank*
The Rodina, *ontwerper*
Alex Schröder, *fotograaf*
Ton Schuttelaar, *opbouwmedewerker*
Katerina Sidorova, *oproepkracht*
Mylène Siegers, *fotograaf*
Sandra Uittenbogaart, *fotograaf*
Suzanne Wallinga, *beleidsadviseur*
Peggy Wijntuin, *projectleider Herdenkingsmonument Slavernijverleden*
Pierre Zylstra, *fotograaf*

Toetsingscommissie

Maarten Schepers
Simone van den Heuvel
Lynne van Rhijn

Adviescommissie PRO-subsidies

Katayoun Arian (januari 2018)
Dewi Bekker (vanaf september 2022)
Maurice Bogaert (januari 2018)
Annet Dekker (september 2018)
Maritt Kuipers (vanaf januari 2022)
Kianoosh Motallebi (vanaf januari 2022)
Radna Rumping (vanaf januari 2022)
Nadine Stijns (vanaf januari 2022)
Huib Haye van der Werf (januari 2018)
Luuk Wilmering (vanaf september 2022)
Roel Wouters (september 2018)
Rob Knijn (voorzitter)

Adviescommissie Monument Haags Slavernijverleden en Koloniale Erfenis

Lisette van den Berg
Marian Markelo
Lionel Martijn
Edwin Reijntjes
Henry Timisela
Amber Toorop
Annet Zondervan (voorzitter)

Nevenfuncties

Rabiaâ Benlahbib – secretaris bestuur

Kunstfort bij Vijfhuizen - directeur
Creative Court - directeur
Kunsten '92 - lid redactieraad (onbezoldigd)
BNG Bank Erfgoedprijis - lid jury (onbezoldigd)

Joost Vrieler – waarnemend voorzitter bestuur

Sr beleidsadviseur Provincie Groningen

Mirjam Zweers – lid bestuur

Probiblio - strategisch manager Collectie en Programmering

Alexandra Landré – artistiek directeur

CBK Rotterdam - adviseur (onbezoldigd)
De Zaak Nu - lid bestuur (onbezoldigd)

Femke IJsinga-van Boxsel – zakelijk directeur (vanaf augustus 2023)

Stichting Beeldmix – bestuursvoorzitter (onbezoldigd)
Stichting Bekker-La Bastide Fonds – bestuur (onbezoldigd)
Stichting Beelden in Leiden – zakelijk leider (freelance)

Stroom is de afgelopen dertig jaar organisch gegroeid op het gebied van bezetting, rollen, taken en activiteiten. In de afgelopen periode is ingezet op een inhaalslag om tot een transparante, duurzame bedrijfsvoering te komen en een organisatiecultuur te ontwikkelen waarin er veel aandacht is voor vertrouwen en veiligheid. Heldere rollen, een duidelijke inrichting en eenduidige afspraken zijn daarbij essentieel. Hiermee is een nieuwe stap gezet in het bestendigen en weerbaar maken van de organisatie.

In 2023 is een personeelsvertegenwoordiging ingesteld en is een gesprekcyclus opgezet waarmee we regelmaat brengen in het gesprek met de teamleden over werkafspraken, ambities en eigen ontwikkeling. Ook hebben we nieuwe stappen gezet ter verbetering van de interne communicatie en de organisatiecultuur. Hiervoor is een traject ingezet met RealDrives onder begeleiding van een coach met aandacht voor persoonlijke en groeps gesprekken. In de tweede helft van het jaar is een externe vertrouwenspersoon (Trust-Mi) aangetrokken.

Aandacht is er voor de digitalisering en de versterking en verbinding van werkprocessen. In 2022 is al een inhaalslag gemaakt door alle werkprocessen en de boekhouding online in te richten. In 2023 vond een eerste evaluatie hiervan plaats en is inzichtelijk gemaakt welke winst er te behalen is bij het digitaliseren van de werkprocessen. In 2024 pakt Stroom hierop door met een digitale aanvraagprocedure, een projectmanagementsysteem en het verbeteren van de verschillende websites en de verbindingen hiertussen. Op die manier zijn we per 2025 beter ingericht en kunnen we ons werk nog beter en prettiger verrichten. Dit vergt doorlopende aandacht; niet enkel om de ontwikkelingen bij te houden, maar ook in verband met privacy en online veiligheid.

Bestuur en directie

Het bestuur van Stroom bestaat in 2023 uit Joost Vrieler (voorzitter), Rabiaâ Benlahbib (secretaris), Mirjam Zweers (lid) en Robert Rinnooy Kan (mei 2023) en Nike van Nuland (penningmeester, april 2023). Bestuursleden worden aangesteld voor vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. Bij de samenstelling van het bestuur streven we naar een evenwichtige opbouw en zoeken we naar complementaire deskundigheid op het gebied van beeldende kunsten, politiek, bestuur, stedelijke ontwikkeling en financiële zaken. Tenminste één van de leden van het bestuur heeft uitvoerende praktijkervaring op het gebied van beeldende kunsten.

De rol van penningmeester is vacant in afwachting van de instelling van een Raad van Toezicht in 2024. Met werving- en selectiebureau Binoq Atana wordt een traineeship afgestemd dat per 2024 ingevuld wordt door Michèle van Velzen. De voorbereidingen worden opgestart en een begeleidingstraject is gevolgd bij Cultuur+Ondernemen. De beloning voor de bestuurders is beperkt tot vacatiegelden voor bijgewoonde vergaderingen. De beloning voor de directie voldoet aan de regels gesteld in de 'Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector' (WNT). In 2023 is het bestuur vijf keer samengekomen voor overleg met de directie, een keer voor een zelfevaluatie en in verschillende samenstellingen voor gesprekken met de individuele directieleden. Het bestuur heeft toelichting gegeven op de ontwikkelingen tijdens een personeelsbijeenkomst in februari. De organisatie-ontwikkeling en voorbereidingen naar een systeeminstelling zijn de onderwerpen met de meeste urgentie en aandacht.

De directie van Stroom bestaat vanaf 2021 uit een artistiek directeur en een zakelijk directeur. Alexandra Landré vult de rol van artistiek directeur. Hanneke Beynen werd in 2022 aangetrokken als interim zakelijk directeur. Met inzet van bureau DDJ& bij het wervingsproces wordt per augustus 2023 Femke IJsinga-van Boxsel aangesteld als zakelijk directeur. Hiermee is een nieuwe stap gezet in bestending van de tweehoofdige directie. De directie heeft de hoofdopdracht om de positionering van Stroom te versterken en de continuïteit en de toekomstbestendigheid als systeeminstelling te borgen. Hierbij is aandacht voor de relatie met het kunstenveld, de gemeente en de mede-systeeminstellingen, voor de nieuw onderbouwde beleidskaders en voor de organisatie-inrichting, digitalisering en prettige werkomgeving.

Personeelsvertegenwoordiging

Op 9 februari 2023 is door het personeel van Stroom een verzoek tot oprichting van een personeelsvertegenwoordiging (PVT) ingediend bij de directie en de bestuursvoorzitter. Connie van Driel, Hanneke Beynen en Lidwien Nielander namen plaats in een voorbereidingscommissie om de verkiezingen voor het medezeggenschapsorgaan voor te bereiden en het instellen van de PVT rechtmatig te laten verlopen. Drie mensen stelden zich kandidaat voor de PVT, waardoor verkiezingen onnodig bleken. Op 12 mei 2023 zijn Hildegard Blom, Michelle Schulkens en Saskia Haverkamp met steun van de overige personeelsleden als leden van de PVT geïnstalleerd. Om goed te starten, hebben zij de training 'Aan de slag in de PVT' bij SBI Formaat gevolgd op 22 juni 2023. Daarna is de PVT begonnen met het opstellen van een PVT-reglement en heeft zij samen met de directie werkafspraken gemaakt, die eind 2023 in een convenant zijn vastgesteld. Daarin is op verzoek van de PVT-leden onder meer een proefperiode van een jaar afgesproken, waarna de PVT de werkzaamheden zal evalueren met achterban en ondernemer.

De opstartfase is intensief geweest; afstemming over werkwijzen en processen - onderling en samen met de directie - vroegen om zorg en aandacht. Er zijn in 2023 minstens 14 onderlinge PVT-overleggen geweest en drie PVT-directie overleggen. Onderwerpen die in 2023 speciale aandacht hadden: kiesgerechtigden, procesafspraken, gedragscode, arbeidsvoorwaarden. De PVT heeft een besloten online werkomgeving en deelt daarnaast alle vastgestelde agenda's, notulen en andere stukken die belangrijk zijn voor haar achterban in een openbare map.

Driewerf code

De toepassing van de Code Cultural Governance is een gegeven voor Stroom als publiek gefinancierde organisatie. Door vertraging in de transitie van een bestuursmodel naar een Raad van Toezicht-model behoeft de huidige smalle bestuurssamenstelling extra aandacht en zorg. In 2024 is deze transitie afgerond en zal een voltallige, conform good governance ingerichte Raad van Toezicht werkzaam zijn. Verder is er op alle niveaus in de organisatie aandacht ingeregeld voor het voorkomen van belangenverstremming. Niet enkel bij het bestuur of de eigen teamleden, maar ook bij de leden van de adviescommissies. Met een externe commissievoorzitter en notulist, waarbij het subsidiesecretariaat van Stroom bij de commissievergaderingen nog als toehoorder aanzit, is de werkwijze van de commissies beter ingericht tegen belangenverstremming of persoonlijke oordelen. Ook in de afspraken met de gemeente is aandacht voor dubbelrollen en het maken van heldere afspraken die passen bij de beleidsdomeinen van Stroom.

De Fair Practice Code is bij Stroom met name, zoals in het leeuwendeel van de sector, gericht op fair pay. Stroom voldoet hieraan en past deze eis ook toe bij de toekenning van subsidieaanvragen. In de representatie van de kunstenaars en de thema's in ons programma is wat de Code Diversiteit en Inclusie betreft in 2023 de basis gelegd voor de toekomst. Op het gebied van personele samenstelling zijn stappen genomen. Een proactieve en bewuste houding van de organisatie is daarin essentieel. Zowel beide directeuren als het voltallige bestuur volgen de workshop inclusief leiderschap van Binoq Atana. In het nieuwe meerjarenbeleidsplan wordt wat de toepassing van deze code betekent op de verschillende gebieden binnen Stroom uitgewerkt zodat procedures en werkwijze hierop kunnen worden afgestemd.

Huisvesting

Stroom is gehuisvest aan de Hogewal 1-9 in Den Haag, in verbinding met twee panden aan de achterliggende Maziestraat. In 2023 zijn er voorbereidende gesprekken met de verhuurder over mogelijke huurverlenging passend bij de nieuwe kunstenplanperiode. Deze afspraken worden definitief in 2024. Verder is het gesprek opgestart over verduurzaming van het pand, waarmee in 2024 een begin wordt gemaakt. 🐾

Stroom Den Haag

Centrum voor hedendaagse kunst

Publiekstijden: wo t/m zo 12-17 uur

Kantoor: ma t/m vr 11-17 uur

www.stroom.nl

Financiën

Stroom heeft in lijn met de risicoanalyse uit het huidige kunstenplan met prioriteit verder ingezet op de opbouw van de algemene reserve. Ook de gemeente bekrachtigt dat dit noodzakelijk is voor de financiële weerbaarheid van organisaties in de culturele sector. Bovenop deze reeds geformuleerde analyse en noodzaak, komt nog de korting van 10% op de basissubsidie per 2025 en het zogenaamde gemeentelijke 'ravijnjaar' 2026. Het positieve resultaat in 2023 zal dan ook worden ingezet om de reeds bestaande algemene reserve en bestemmingsreserves en -fondsen aan te sterken.

Met de voorbereidingen op de rol van systeeminstelling zijn er investeringen nodig in de organisatie (o.a. personeel en digitalisering) en daarvoor zijn verschillende fondsen ingericht. Verder wordt in 2024 ingezet op beleidsontwikkeling die verbonden is met de gemeentelijke beleidsontwikkeling, alsmede organisatieontwikkeling. We werken toe naar een gezonde financiële basis van Stroom. Voor de vierjaarlijkse Ouborg Prijs bouwen we jaarlijks met €10.000 toe naar een budget van €40.000. In 2023 ontvangt Stroom de toekenning van het Mondriaan Fonds voor ons aankomend driejarig programma *Networks of Embodiment*.

Standaardprocedure bij het budget voor onze subsidieregelingen is dat eventuele teruggaven van onbenutte bijdragen of overgebleven budgetten worden toegevoegd aan het totaalbudget van het volgende jaar. Zo komt dit geormerkte budget altijd ten goede aan de kunstenaars en het doel waarvoor het geormerkt is. Ook bij Stroom ervaren we de toegenomen druk op het budget, dat - conform de landelijke trend - steeds sneller overvraagd raakt. Gedurende komend jaar wordt beter gestuurd op de inzet van dit budget. Voor de nieuwe kunstenplanperiode worden niet enkel de huidige regelingen tegen het licht gehouden en afgezet tegen de gemeentelijke ontwikkelingen; ook verhogen we het budget vanaf 2025.

De inrichting van de boekhouding is afgelopen jaar strakgetrokken en beter passend gemaakt bij wat we doen. Dit betekent dat de begroting zoals ingediend is aangepast wat betreft de indeling, waarmee de leesbaarheid is verbeterd. Hiermee willen we tevens de structurele inzet (vaste lasten) en flexibele inzet zichtbaarder maken, om zo ook in de toekomst betere aansluiting met de financieringsmix te hebben. 🍷

Bijlage

6 oktober 2023
t/m 7 januari 2024

oepstentoonstelling

Jaaroverzicht

Januari

- 17.01 Programma kunstenaar Arina Arjun, Artists at Risk
- 26.01 Vergadering PRO-commissie
- 30.01 Overhandiging Advies Monument Haags Slavernijverleden en Koloniale Erfenis aan wethouder
- 31.01 Bibliotheeksessie kunstenaar Aref Dashti

Februari

- 21.02 Zefir7: Screenwear – Exploring Digital Fashion, Anne-Karlijn van Kesteren en Suzanne Mulder
- 23.02 Vergadering PRO-commissie
- 25.02—02.07 Groepstentoonstelling: *Positions: Elsewheres*

Maart

- 10.03 HOOGTIJ met rondleiding *Positions: Elsewheres*
- 15.03 Ontvangst en rondleiding fotografiestudenten KABK
Resistant Readings met Iliada Charalambous
- 16.03 Vergadering PRO-commissie
- 17.03 Ontvangst en rondleiding studenten Dirty Art Department / Sandberg Instituut
- 21.03 Zefir7: Type on Tuesday, Charlotte Rhode en Omaima Dajani
- 23.03 Vergadering PRO-commissie

April

- 03.04—04.04 Atelierbezoeken Hans Bakker en Kiki Petratou
- 12.04 Rondleiding studenten Sandberg Instituut
- 14.04 Ambassadeursborrel Monument Haags Slavernijverleden en Koloniale Erfenis
Ontvangst en rondleiding KABK studenten Graphic Design
Bezoek Melanie Jordan & Andy Hewitt ihkv SpaceX
- 17.04 Boekpresentatie *Death by Landscape* met Alice Bucknell
- 18.04 Zefir7: Maggie Saunders, Yamuna Forzani
- 19.04 KABK eetworkshop
- 23.04 Vergadering PRO-commissie
- 28.04 Ontvangst en rondleiding KABK studenten Graphic Design

Mei

- 13.05 Artist Talks *Positions: Elsewheres - Border (Dis)placements* met Mohamed Hafeda, Isshaq Albarbary en Vera Wilde
- 16.05 Zefir7: Artificial Greenhouse, WhiteNoiseDADA en De Vormforensen
- 24.05 Rondleiding studenten KABK
Rondleiding studenten Gerrit Rietveld Academie
- 25.05 Vergadering PRO-commissie
Ontvangst en rondleiding studenten Artez
- 26.05 HOOGTIJ met rondleiding

Juni

- 01.06 Oplevering Kunst bij Scholen: Annechien Meier
- 02.06 Ontvangts Try-Out Gallery
- 09.06 Ontvangst en rondleiding Curatorial Programme de Appel Amsterdam
- 13.06 Kennismakingsbijeenkomst Stroom Invest Week
- 14.06 Workshop studenten KABK
- 22.06 Vergadering PRO-commissie

Juli

- 01.07 Utreiking Stroom Young Talent Award, Graduation Show KABK
Keti Koti, Spoken Word door Insayno, i.s.m. Nationaal Theater,
Lange Voorhout
- 02.07 Finissage *Positions: Elsewheres*
- 18.07 & 20.07 Atelierbezoeken Marjolein de Groen en Peter Jordaan

Augustus

- 01.08 Oplevering Kunst bij Scholen: Femme ter Haar
- 29.08 In gesprek met: Presentatie Instellingen Den Haag
- 29.08—30.08 A Call to Open Calls, workshop ism Platform BK

September

- 12.09—15.09 Stroom Invest Week
- 13.09 Ontvangst studenten Orebro Konstkol, Zweden
- 19.09 Zefir7 New Signatures: Alice Vink, Kaja Majoor, Hanne van Beers,
Madelief Kok, Sanne Licht
- 14.06 Workshop studenten KABK
- 20.09-22.09 Symposium SpaceX ism Universiteit van Amsterdam
- 23.09—01.10 Space X onderzoeksreis: Dublin
- 26.09—05.10 Space X onderzoeksreis: Northampton, Coventry, Birmingham

Oktober

- 06.10—28.02 Groepstentoonstelling *Speelruimte*
- 07.10 Museumnacht Den Haag, filmvertoning ihkv *Positions: Afterlives*
- 07.10 Vergadering PRO-commissie
- 13.10 Rondleiding en ontvangst HKU studenten
Rondleiding en ontvangst KABK studenten
- 17.10 Zefir7: Lu Lin, Helena Roig
- 18.10—28.10 Space X onderzoeksreis: Dublin

November

- 01.11 Oplevering Kunst bij Scholen: Maurice Meewisse
Oplevering Kunst bij Scholen: Nynke Koster
- 02.11 Kennismakingsbijeenkomst Nieuwe Oogst Haagse kunstenaars
- 02.11—19.11 Space X onderzoeksreis: Cyprus
- 21.11 Zefir7 Useless Books: Vincent van Baar presents books, book
lovers & book makers
- 24.11 Positions: Afterlives x Sarojini Lewis
- 24.11—10.12 Videopresentatie Sarojini Lewis
- 20.11—26.11 Space X onderzoeksreis: Praag
- 28.11 & 29.11 Atelierbezoeken Stijn Maes

December

- 01.12 HOOGTIJ met rondleiding *Speelruimte*
- 14.12 Speelruimte excursie: Lisa Sebestikova, Kindcentrum Vroondaal
- 18.12 Speelruimte excursie: Nynke Koster, KC. Aquamarijn en YES college
- 20.12 Lancering Kunstroute Mariahoeve
- 22.12 Open call Ouborg Prijs

Stroom in het nieuws

Januari

Waar blijven de Zebraklok en andere iconische werken tijdens werkzaamheden?

[AD Haagsche Courant](#)

[Christy Dollen](#)

23 januari

Den Haag ontvangt advies over Monument Haags Slavernijverleden en Koloniale Erfenis

[Curacao.nu](#)

30 januari

Discussie over locatie slavernijmonument Den Haag

[Trouw](#)

[Katoel Katawazi](#)

30 januari

Zet Haags monument voor slavernij op Lange Voorhout

[Nederlands Dagblad](#)

30 januari

Monument Haags Slavernijverleden op Lange Voorhout

[Zoetermeers Dagblad](#)

30 januari

Monument Haags Slavernijverleden op Lange Voorhout

[Voorburgs Dagblad](#)

30 januari

Zet Haags monument voor slavernij bij oude paleis Emma

[Vorsten](#)

30 januari

Zet Haags monument voor slavernij bij Eschermuseum

[AD Haagsche Courant](#)

31 januari

Monument Haags Slavernijverleden op Lange Voorhout

[NRC](#)

[Arjen Ribbens](#)

31 januari

Februari

Eén Slavernijmonument op het Voorhout

[Den Haag Centraal](#)

[Herman Rosenberg](#)

2 februari

Maart

Herdenkingsmonument in Den Haag voor trans-Atlantisch slavernijverleden

[NOS.nl](#)

23 maart

Eén slavernijmonument

[AD Haagsche Courant](#)

[Terence Garnier](#)

24 maart

Plaats nóg een monument

[AD Haagsche Courant](#)

[Sjaak Bral](#)

25 maart

Voorlopig alleen monument voor slavernij in 'de West'

[Den Haag Centraal](#)

30 maart

April

KOR: James Turrell: Rust en stilte:

[Nederland](#)

[Residence \(#4\)](#)

[Walter W.C. de Vries](#)

april

Positions: Positions: Elsewheres

[chmkoome's blog](#)

[chmkoome](#)

2 april

Dat er geen monument komt voor slachtoffers slavernij in de Oost is een dolkstoot in de rug van de

[nazaten](#)

[BNN VARA/Joop](#)

[Bruce Siemens](#)

4 april

Meer kunst voor een mooiere stad

[Nieuwsbrief Partij voor de Dieren](#)

4 april

Haagse kunstenaars met

[elsewheres](#) - naar Stroom met

[Haider Mukhit](#)

[Mister Motley](#)

[Labiennie Rachmadiev](#)

6 april

Death by landscape - insights on welding new worlds

[Jegens en Tevens](#)

[Nicole McNeilly](#)

24 april

Mei

Reuring in de Beeldengalerij

[Pictoright Special #2 - Kunst](#)

[in de Openbare Ruimte](#)

[Willemijn de Jonge](#)

mei 2023

Positions: Elsewheres

[De Witte Raaf, 223](#)

[Masha van Vliet](#)

mei-juni 2023

Juni

Femke IJsinga nieuwe zakelijk

[directeur Stroom Den Haag](#)

[Voorburgs Dagblad.nl](#)

14 juni 2023

Slavernijmonument laat op zich wachten

[Den Haag Centraal](#)

[Herman Rosenberg](#)

29 juni 2023

Nieuw beeld in centrum: Yvonne

[Dröge Wendel](#)

[AD Haagsch Dagblad](#)

14 juni 2023

Juli

Nieuwe zakelijk directeur Stroom

[Den Haag](#)

[BK-informatie - 45 jrg., nr 5](#)

21 juli 2023

September

Speelruimte, in gesprek met

[projectleider Vincent de Boer](#)

[RTV Discus](#)

2 september 2023

Speelruimte

[BK-Informatie - 45ste jrg, nr 6](#)

22 september 2023

Oktober

Speelruimte

Onderwijsblad

Daniëlla van 't Erve

oktober 2023

Monumentale kunst en

architectuur verklonken

kM, Tijdschrift over kunst en

materiaal - #127

Erik Luermans

herfst 2023

Speelruimte - over kunst bij Haagse

scholen | Stroom Den Haag

If then is now

Walter van Teeffelen

6 oktober 2023

December

Hoe open is de open call?

Metropolis M 6, 2023

Cara Farnan

1 december 2023

Sokkelproject Den Haag

Beelden Magazine 1, jrg 27, nr. 99

Sietske Roorda

1 december 2023

Wat een verbeelding

TV West, uitzending

14 december 2023

Jubileum-kunstroute 65-jarig

bestaan Mariahoeve

Rodi.NL/Den Haag

20 december 2023

Handpalmen van keramiek en een

boom van metaal

Den Haag Centraal

Herman Rosenberg

21 december 2023

65 jaar Mariahoeve: nieuwe

kunstroute laat geschiedenis zien

aan de hand van buitenkunst

Den Haag fm

Judith Tielemans

30 december 2023

Overzicht toegekende subsidies

PRO Kunstprojecten (22)

- Tanja Engelberts, Dead River
- Collectief robe bleu, fond rouge, robe bleu, fond rouge #2
- Stichting Das Leben am Haverkamp, DLAH x REWIRE presents Bodil Ouédraogo x BK Owusu
- Stichting Helicopter, Residentie met kunstenaar Kwami Da Costa
- Stichting The Grey Space in the Middle, The Conspiracy of Forms
- Vereniging instrument inventors initiative, Proximity Music: Visceral Acts
- Hannah Dawn Henderson, Elieser's Kaddish
- Thijs Fokkens, Pushing a wave, part III & IV
- Sissel Marie Tonn-Petersen, The Portal
- Zeger Reyers, 'Vanaf hier mag alles' in de tentoonstelling Voorhout monumentaal
- Carmen Roca Igual, A less obedient version of Alexa
- Stichting Nest Foundation, Double Plus Good
- Stichting Trixie, Residential Aliens
- Suzanne Schols, LOBBY - Between green deals and ideals
- Stichting Das Leben am Haverkamp, The Side-Eye
- Channa Boon, Floating
- Ruben La Cruz en Karolien Helweg, Als stenen konden praten - Si Piedra por Papia
- Luis Maly, Wind Turbine Retirement Party
- Janice McNab, In the Galaxy Ballroom, my time with Hilma af Klint
- Arefeh Riahi, As if, in that moment, the city embraces women
- Æther Haga, Drawn to you
- Stichting Nest Foundation, Cycle, Portal, Path

PRO Onderzoek (16)

- Jonathan Hielkema, Beauty by the Book
- Anna Moreno, Abitare la Vacanza (artist residency)
- Stefano Murgia, Westerse geluidskunst met Aziatische afkomst
- Sandipan Nath, Machines for Self Care
- Katerina Sidorova, Traumascape
- Alcaeus Spyrou, The Phantom Frost
- Maja Bekan, Allies & Accomplices (wt)
- Carmen Dusmet Carrasco, Open-Ended Filming Methods: Collaborative Script-Writing and Improvisation
- Anne Kranenborg, Werkperiode PADA Lissabon
- Yun Lee, Residency at CMHK
- Carmen Roca Igual, Unraveling the Threads of Femininity: A Study of Women, Hosiery, and Care
- Keeley Haftner, Living in the Play: Nido Residency
- Jordan Herregraven, Metal & Welding Research & Implementation
- Shani Leseman, Artist-in-residency Ateliers'89
- Anna J. van Stuijvenberg, Wortelend in de Waalkom, van nectar naar papier
- Ola Vasiljeva, Exercise in Material

PRO Kunstprogramma (5)

- Stichting Project Space 1646, Programma april - oktober 2023
- Stichting Page Not Found, Kunstprogramma 2023
- VOF The Balcony, The Promise of Ruin(s) chapters 4 and 5
- Stichting Project Space 1646, Programma november 2023 - april 2024
- VOF The Balcony, The Balcony Kunstprogramma 2023-2024

PRO Invest (14)

- Arthur Cordier
- Johannes Equizi
- Sina Dyks
- Erik Kamaletdinov
- Haevan Lee
- Yukari Nakamichi
- Vita Soul Wilmering
- Jan Dirk Adams
- Diana Gheorghiu
- Marcos Kueh
- Cristina Lavosi
- Madeline Swainhart
- Alexander Webber
- Mina Yee

PRO Premium (3)

- Mirthe Klück
- Joeri Woudstra
- Mickey Yang

PRO Deo (1)

- Hgtomi Rosa

SPOT Documentatie (48)

- Clara Lezla
- Marian Meerbeek
- Katia Borghesi
- René Klarenbeek
- Johannes Christopher Gérard
- Sara Benhamou
- Johan Nieuwenhuize
- Maria Neefjes
- Nelleke Broeze
- Hanna de Haan
- Aline Thomassen
- Fazle Shairmahomed
- Susan de Kruiff
- Marleen Sleeuwits
- Minsook Kang
- Aliki van der Kruijs
- Iede Reckman
- Eddy Stikkelorum
- Philip Vermeulen
- Carolien Adriaansche
- Bander van Ierland
- Jef Stapel
- Martin Sjardijn
- Asya Sukhorukova
- Johan van der Wiel
- Mike Rijnierse

- Sytske de Jong
- Natasja van Kampen
- Yun Lee
- Johannes Equizi
- Philip Lüschen
- Tanja Smit
- Maaïke van de Gevel
- Tineke Vulto
- Cees Post
- Zaida Oenema
- Badriah Suzanna Hamelink
- Verena Blok
- Renata Mirón
- Annemarie Petri
- Yumiko Yoneda
- Siem Salaboem
- Marijke Gémessy
- Jordan Herregraven
- Yan-Bing Wu
- Flora Reznik
- Sjuul Joosen
- Cemre Deniz Kara
- Dana LaMonda

SPOT Individuele tentoonstelling (81)

- Beng Yuenyong
- Kamila Wolszczak
- Katia Borghesi
- Anne Rose Regenboog
- Mariska de Groot
- Jakob Ganslmeier
- Luke Conroy
- Jadranka Njegovan
- Karolina Rupp
- Marijke Gémessy
- Jesus Canuto Iglesias
- Karin Kytokangas
- Hedwich Rooks
- Lucius Pax
- Jeannette Slütter
- Lisette Stuijfand
- Susan de Kruiff
- Corine Barendregt
- Rob van Doeselaar
- Tineke van Veen
- Serene Hui
- Martin Sjardijn
- Annemarie Petri
- Anne Wellmer
- Koert van den Beukel

- Jacobien de Korte
- Yke Prins
- Ben Stolk
- Jaiho Park
- Dick Stapel
- Budhaditya Chattopadhyay
- Grace Wychowanska
- Sandipan Nath
- Mickey Yang
- Maja Bekan
- Anna J. van Stuijvenberg
- Kim David Bots
- Judith van der Made - Mensen
- Emilia Martin
- Suzette Bousema
- Anne Rose Regenboog
- Thijs Jaeger
- Hanna de Haan
- Evelina Rajca
- Katherina Heil
- Marianna Maruyama
- Anna J. van Stuijvenberg
- Pim Piët
- Dirk Hardy
- Johannes Christopher Gérard
- G.C. Heemskerk
- Vincent van Gaalen
- Machteld Rullens
- Pietertje van Splunter
- Louisiana van Onna
- Ana Priscila Rodriguez
- Elina Alekseeva
- Eric Peter
- Marijke J. de Wit
- Jessy Rahman
- Marleen Sleuwits
- Tineke Porck
- Lisa Sebestikova
- Leslie Nagel
- Isabelle van Zeijl
- Yan-Bing Wu
- Mina Yee
- Yumiko Yoneda
- Maaïke van de Gevel
- Sonja van der Burg
- Bander van Ierland
- kunrad (Koenraad L. de Groot)
- Robert Verhaaf
- Christian Roncea
- Tineke Porck
- Jeannette Slütter

- Bernice Nauta
- Isabelle van Zeijl
- Laura Snijders
- Mickey Yang
- Sona Sahakian

SPOT Groepstentoonstelling (12)

- Marian Smit Haagse Kunstkring
- Leonie Schneider
- Siem Beets
- Elena Apostolovski, Trixie
- Alexander Webber, Hgtomi Rosa
- Pietertje van Splunter, Quartair Contemporary Art Initiatives
- Birke Bernadette Hesse, TERRA-VIVA
- Asya Sukhorukova, Studio Pointer
- Yukari Nakamichi
- Jeremi Biziuk, () in the Mountain
- Rob Knijn, Stichting The Naked
- Thea Bonnecroy, Open Ateliers Den Haag

Overzicht atelierbezoeken

Atelierbezoekprogramma

29 atelierbezoeken, 5 curatoren,
30 kunstenaars, april-november
2023

Hans Bakker en Kiki Petratou,
3 en 4 april 2023

*Galerie en projectruimte JOEY
RAMONE, Rotterdam (10)*

Alexander Johannes Heil

Anne Kranenborg

Anastasija (Nastija) Kiake

Daisy Madden-Wells

Penelope Cain

Jeannette Slütter

Katherina Heil

Muireann Nic an Bheatha

Rachel Bacon

Renata Mirón

Marjolein de Groen en Peter

Jordaan, 18 en 20 juli 2023

Collectie DE.GROEN, Arnhem (9)

Philip Lüschen

Gijsje Chieltje Heemskerck

Vincent van Gaalen

Jef Stapel

Daniele Formica

Kevin Bauer

Channa Boon

Tommy Smits

Stijn Maes, 28 en 29 november 2023

Curator, kunsthistoricus, directeur

*Frans Masereel Centrum, Kasterlee,
België (10)*

Elisa Piazzi

Penelope Cain

Katarina Petrovi

Katerina Sidorova

Henriette von Muenchhausen

Ludmila Rodrigues & Mike Rijnierse

Gijsje Chieltje Heemskerck

Kim David Bots

Lilian Kreutzberger

gerlach en koop

Investweek

156 atelierbezoeken, 11 curatoren,
8 commissieleden, 5 Stroom
medewerkers, 14 kunstenaars
12 t/m 15 september 2023

Deelnemende curatoren (10)

- Koen Bartijn
- Semâ Bekirović
- Marijke Cobbenhagen
- Victorine Grataloup
- Melanie Jackson
- Clara Pallí Monguilod
- Joachim Naudts
- Charles Rouleau
- Roy Voragen
- Ellen de Haan en Daphe Verberg
(het resort)

Deelnemende commissieleden (8)

- Katayoun Arian
- Dewi Bekker
- Rob Knijn
- Maritt Kuipers
- Radna Rumping
- Nadine Stijns
- Luuk Wilmering
- Roel Wouters

Deelnemende Stroom-medewerkers (5)

- Alexandra Landré
- Vincent de Boer
- Ilga Minjon
- Lua Vollaard
- Mischa Poppe

Deelnemende kunstenaars (14)

Allen hebben een PRO Invest
subsidie ontvangen in 2022

- Suzette Bousema
- Bob Demper
- Sam Hersbach
- Serene Hui
- Alexander Jermilov
- Clara Lezla
- Lena Longefay
- Daisy Madden-Wells
- Harriet R. Morley
- Dario di Paolantonio
- Jiajia Qi
- Helena Sanders
- Kamila Sipika
- Annemarie Wadlow

Jaarverslag 2023

© Stroom Den Haag, 2024

Foto omslag

Opening Speelruimte © Studio
Uittenbogaart, courtesy Stroom
Den Haag

Grafische vormgeving

Kylièn Sarino Bergh

Stichting Stroom Den Haag
Hogewal 1-9
2514 HA Den Haag
070 3658985
info@stroom.nl
www.stroom.nl